

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.132 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія на підставі прилюдного захисту дисертації «Економічна політика нацистського окупаційного режиму в дистрикті Галичина» 28 травня 2024 року.

Афтанас Андрій Андрійович, 03.10.1995 року народження, громадянин України, освіта повна вища. У 2018 році закінчив Львівський національний університет імені Івана Франка, отримав повну вищу освіту та здобув ступінь магістра за спеціальністю «Історія та археологія».

З 09.2019 по 09.2023 року навчався в аспірантурі (денна форма навчання) на кафедрі нової та новітньої історії зарубіжних країн (з 2023 року – кафедра світової історії модерного часу) Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Працює вчителем історії у СЗШ №90 міста Львова з 09. 2023 року і дотепер. За сумісництвом працює викладачем історії у Львівському професійному коледжі готельно-туристичного та ресторанного сервісу з 09.2023 року і дотепер, а також молодшим науковим співробітником у Львівському музеї історії релігії з 09.2023 року і дотепер.

Дисертацію виконано на кафедрі світової історії модерного часу Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: **Баран Зоя Анатоліївна**, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри світової історії модерного часу Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України.

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 0 статей у періодичних наукових виданнях інших держав, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

1. Aftanas A. Economic Policy of the German Occupational Authority in the Kolomyia Region (According to the «Vollia Pokuttya» Newspaper 1941–1944). The International relations of Ukraine: scientific searches and findings. 2021. №30. P. 325–341.

DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2021.30.325>

2. Афтанас А. Нацистська кампанія вербування й депортації населення в дистрикті Галичина (1941–1944). Науково-теоретичний альманах Грані. 2023. 26(3).С. 134–143.

DOI: <https://doi.org/10.15421/172359>

3. Афтанас А. Західноукраїнська кооперація в роки нацистської окупації (1941–1944). Вісник Львівського університету. Серія історична. 2022. Випуск 54. С. 141–153.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2022.54.11606>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. Голубко Віктор Євстафійович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, без зауважень.

2. Старка Володимир Васильович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. На нашу думку, було б доцільно у підрозділі «методологія дослідження» окреслити понятійно-категоріального апарату, яким автор послуговується у науковому дослідженні.
2. Реконструюючи аграрну політику нацистських окупантів, варто було б ширше у роботі охарактеризувати виконання галицькими селянами трудових повинностей.
3. Аналізуючи діяльність українських сільськогосподарських кооперативів досліджуваного періоду, варто наголосити, що окупаційна адміністрація їх використовувала виключно як елемент економічного визиску місцевих селян, а не як елемент економічного розвитку краю.
4. У роботі варто було б ширше розкрити вплив економічної політики нацистських окупантів на формування сил руху Опору на теренах Східної Галичини.

3. Салата Оксана Олексіївна – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історичної та громадянської освіти Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. В основу історіографічного огляду автор закладає предметно-тематичний принцип і аналізує дослідження, які показують різні аспекти становища Німеччини у міжвоєнний період; загальні праці з історії Другої світової війни, в яких розкриваються особливості реалізації нацистського «нового порядку» на окупованих територіях, зокрема й в межах дистрикту Галичина; і, тільки до третьої групи відносить наукові праці, що безпосередньо торкалися проблем, які розглядаються в окресленій дисертаційній роботі. Обраний підхід до визначення ступеня історіографічної розробки окресленої проблематики цікавий, однак, більш важливим є аналіз наукових праць, які безпосередньо торкаються специфіки нацистського окупаційного режиму на території галицького дистрикту.
2. У підрозділі 2.1, 2.2 автор дисертаційної роботи розкриває процес підготовки керівництва нацистської Німеччини до війни та яке місце займала Галичина в його планах. Однак, важливо було б показати як розвивалася економіка та аграрний сектор у цьому регіоні напередодні війни, пояснити чому так приваблював цей край

нацистське керівництво. Це дало б можливість порівняти наскільки складним було соціально-економічне становище сільського населення до 1939 року і в роки нацистської окупації.

3. У третьому розділі дисертант, чомусь, спочатку (у підрозділі 3.1) розкриває особливості аграрної політики окупаційної влади, а вже потім (у підрозділі 3.2) – основні засади нацистської економічної політики на окупованих територіях та систему її управління. Це певною мірою порушує логіку викладу матеріалу та його розуміння.

4. Розкриваючи діяльність українців у сільському господарстві та промисловості, варто було б звернути більше увагу на соціальне становище та побутові умови мешканців сіл. Це дало б можливість зрозуміти чому населення дистрикту Галичина було незадоволене політикою нацистської Німеччини і в жовтні в перші місяці 1942 року чинило опір, приховуючи від окупаційної влади продукти та зерно.

5. Розкриваючи політику нацистської Німеччини у сфері праці та трудових відносин, дисертант сформував три підрозділи. Зважаючи на те, що процес мобілізації висвітлюється в обох підрозділах (4.1, 4.2) виникає слушне питання чи потрібно було його виділяти у два підрозділи?

6. Висновки, зроблені автором дисертаційного дослідження є виваженими і відповідають на поставлені завдання. Однак, варто було б у висновках показати які ж саме унікальні архівні матеріали, які не використовувалися попередніми дослідниками, були введені до наукового обігу.

7. У списку джерел та літератури дисертант посилається на матеріали Федерального військового архіву Фрайбурга, тут варто було б написати назви справ з якими він працював, як це прописано в інших архівних справах.

8. У тексті дисертаційного дослідження відслідковуються орфографічні помилки (с. 22, 23, 85..) та стильові огріхи, незрозумілі слова утворенні з поєднання двох різних слів (53, 54...).

4. Стельникович Сергій Володимирович – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Насамперед хочемо звернути увагу на назву дослідження Афтанаса Андрія Андрійовича, як і на ряд подібних назв робіт інших учених. Мова йде про те, що тут частина формулювання – «нацистський/німецький окупаційний режим» – використовується стосовно апріорі окупаційного адміністративно-територіального утворення/утворень: дистрикту «Галичина», генеральної округи «Волинь-Поділля», Райхскомісаріату «Україна» тощо. Під час підготовки докторської дисертації ми також зіштовхнулися з відповідною термінологічною проблемою, досліджуючи «нацистський окупаційний режим в генеральному окрузі «Житомир». Виходом із цієї ситуації стало використання контекстуального синоніма «Житомирсько-Вінницький регіон», оскільки географічно генеральний округ «Житомир» в основі склали

українські території Житомирської й частини Вінницької областей. У випадку дослідження Афтанаса Андрія Андрійовича адекватним видається контекстуальний синонім «Східна Галичина», тобто, як варіант, – «Економічна політика нацистського окупаційного режиму на території Східної Галичини (1941–1944 рр.)». Тим більше, що й дисертант час від часу послуговується терміном Східна Галичина або похідними від нього (наприклад, східногалицькі терени).

2. На с. 40, в огляді історіографії роботи, зокрема напрацьовань дослідниці Жанни Ковби, здобувач не зовсім коректно прямо пов'язує релігійну й етнічну приналежності (юдеї, інші національності), зазначаючи, що учена (Жанна Ковба) «зупинилася на специфіці функціонування таборів примусової праці, куди спрямовували юдеїв та представників інших національностей».

3. Робота посилилася б, якби здобувач до процесу наукового дослідження залучив тематичні документи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України у м. Києві. Окрім інших, цінними тут видаються архівні документи «Української республіканської надзвичайної комісії зі встановлення збитків та злочинів, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками», які у тому числі зафіксували збитки, завдані економічній сфері областям УРСР.

4. На думку офіційного опонента, дискусійним видається наявність у дисертаційній роботі п. 2.1, у якому відображаються процеси підготовки Німеччини до Другої світової війни у соціально-економічному та ідеологічному аспектах. Можливо, більш важливим була б наявність підрозділу, який би відображав економічну політику польського, а згодом радянського політичних режимів на території Східної Галичини. Це дозволило б, враховуючи й досвід нацистської окупації, порівняти моделі економічної політики різних окупаційних режимів.

5. У тексті дисертаційної роботи Афтанаса Андрія Андрійовича подекуди зустрічаються поодинокі пунктуаційні (некоректне виділення через відсутність коми підрядних частин складного речення), орфографічні помилки; відсутність уніфікованості написання окремих термінів/словосполучень. Останнє, зокрема, знаходимо на с. 52, коли словосполучення «Київська серія» «Літопису УПА» паралельно пишеться як з великої, так і з малої літер.

5. Масик Роман Володимирович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, надав позитивну рецензію із зауваженнями:

1. На нашу думку, забагато місця виділено описові українського політичного життя й «українському питанню» у політиці нацистської Німеччини. Не аргументовано ставиться одним з основних завдань дисертації «...роль та місце українського чинника у колоніальних планах нацистського керівництва щодо реалізації ідеї «життєвого простору»...» (с. 17). Автору вартувало б зосередитися радше на особливостях економічного життя тої частини Галичини, яка утворювала дистрикт. Тоді б з'ясувалося, що в багатьох галузях економіки українці тут відігравали

- маргінальне значення. Дуже бракує пасажів про економічне життя в регіоні у міжвоєнний час, зміни, що тут відбулися в результаті радянської окупації.
2. Сам термін «Східна Галичина» дисертант вживає, на нашу думку, дуже необережно. З тексту часто видається, що територію Східної Галичини він обмежує лише дистриктом. В окремих місцях такий підхід спотворює статистичні відомості, які дисертант запозичує від учених, що по іншому визначають межі регіону (с. 79–80).
  3. В аналізі джерельної бази, на нашу думку, цікавішим був би огляд не за утворювачами фондів, а за типами і видами документів. Це дозволило б краще зрозуміти характер джерел, які відклалися до історії господарського життя в дистрикті Галичина.
  4. В частині 2. 1. «Підготовка до війни: соціально-економічний та ідеологічний аспекти» бракує опису структури економіки міжвоєнної Німеччини, спроб її уряду налагодити міжнародні економічні контакти, особливо з країнами Центрально-Східної Європи. Важливо було б простежити генезу польсько-німецьких економічних взаємин в міжвоєнний період, місце в них виробництва і торгівлі південно-східних воєводств Польщі.
  5. В розділі 3 «Господарська діяльність окупаційної адміністрації дистрикту Галичина» вартувало б ретельно описати організацію економічної й фінансової влади, що тут діяла; німецьке господарське й фінансове право (ймовірно, порівняти його з правом інших країн в роки Другої світової війни).
  6. В дисертації ретельно описано аграрну і промислову політику нацистської Німеччини в дистрикті Галичина, однак не розглянуто фінансової політики, діяльності банків. Водночас майже відсутні статистичні дані й порівняння розвитку найважливіших галузей промисловості й сільського господарства; не прослідковано змін статистичних показників у передвоєнні роки, під час радянської й нацистської окупації регіону.
  7. У розділі 4 «Нацистська політика у сфері праці й трудових відносин» бракує аналізу професійного складу керівників й робітників найважливіших промислових підприємств.
  8. Дисертант наслідує вітчизняну історіографію, яка продовжує розповсюджувати радянський міф про «Польщу-А» і «Польщу-Б» (с. 72). Такий поділ використали, політизуючи економічну політику міжвоєнних урядів Польської Республіки. При цьому межі «Польщі-А» і «Польщі-Б» в радянській й в більшій частині української історіографії істотно «пересунули» на схід. «Польщею-А» називають землі, де переважала польська людність, натомість «Польща-Б» – ті частини держави, яку замешкували переважно українці і білоруси. На цю проблему маю іншу точку зору: польський уряд після подолання економічної кризи в половині 1930-х рр. з ініціативи Е. Кв'ятковського почав впроваджувати заходи, спрямовані на вирівнювання різниці у структурі господарства в різних регіонах держави. Передбачалося активно розвивати промисловість тих регіонів, де її було мало й переважна більшість населення займалася сільським господарством. Для територій на схід від р. Вісли мали збільшити інвестиції у промислове будівництво. Фактично держава поділялася

на дві частини: західну («Польща-А»), де вже існувала більше-менше розвинута промисловість, й східну («Польща-Б»), де планували активізувати її розвиток. Такого ж підходу до розуміння економічної політики польського уряду дотримується більшість іноземних дослідників господарського життя міжвоєнної Польщі.

Загальна оцінка роботи і висновок.

Дисертація Афтанаса Андрія Андрійовича на тему «Економічна політика нацистського окупаційного періоду в дистрикті Галичина» є самостійною та ґрунтовною науковою працею, що виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності.

Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладено авторський підхід до вивчення проблеми нацистської економічної політики в дистрикті Галичина. Автором опрацьовано значний об'єм архівних та фондових матеріалів, наукові праці у бібліотеках Львівського національного університету імені Івана Франка, Інституту сучасної історії (Мюнхен, Німеччина). Це дало змогу комплексно розглянути головні напрями господарського урядування нацистської адміністрації в дистрикті Галичина.

Дисертаційне дослідження розкриває ряд важливих проблем, пов'язаних із нацистською окупаційною політикою в період 1941–1944 рр. загальна управлінська лінія якої зводилася до безумовного використання аграрного, промислового, трудового потенціалу краю. Проаналізовано становище аграрної сфери у роки нацистської окупації. Автор доводить, що хлібозаготівельна політика влади супроводжувалася конфіскаційними акціями та репресіями місцевого населення. Простежено заходи, спрямовані на відновлення діяльності енергетичної системи дистрикту Галичина, запуск виробничих потужностей підприємств, продукція яких першочергово йшла на потреби Вермахту. Варто зауважити, що у рамках згаданих процесів більшість стратегічно важливих промислових об'єктів знаходились під контролем нацистських чиновників. Все ж брак кадрів, який простежувався на всіх рівнях, зумовив призначення на певні адміністративні й керівні посади представників місцевого населення, які володіли необхідним досвідом. Значний комплекс архівних джерел дав змогу автору висвітлити найважливіші аспекти нацистської трудової політики у дистрикті Галичина. Автор дійшов висновку, що окупаційна адміністрація здійснювала послідовну кампанію депортацій місцевого населення, трудову мобілізацію до формувань «Української служби Батьківщині». Архівні матеріали дали можливість проаналізувати стратегії уникнення галицькою молоддю праці в підрозділах Баудінсту.

Наведені у дисертаційній роботі й опубліковані у наукових статтях результати дослідження належать автору та є його науковим доробком.

Одержані результати є науково обґрунтованими й достовірними, оскільки повністю базуються на принципах історизму, наукової об'єктивності, системності та комплексності джерел. Результати наукових досліджень неодноразово апробовано у

вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях і перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях.

Положення та узагальнення дисертації можуть бути використані для написання узагальнювальних праць з історії становища й розвитку господарства українських земель у роки Другої світової війни.

Дисертаційна робота **Афтанаса Андрія Андрійовича** на тему «**Економічна політика нацистського окупаційного режиму в дистрикті Галичина**» за змістом, рівнем наукової новизни, практичним значенням та характером висновків відповідає галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія та сучасним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», а також Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 (із змінами) «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – **Афтанас Андрій Андрійович**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5/11 членів членів ради,

«Проти» – немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.132 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Афтанасу Андрію Андрійовичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 35.051.132

проф. Віктор ГОЛУБКО

